

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

ASSESSMENTS OF FINANCIAL STABILITY OF LOCAL BUDGETS

Юрчишена Л.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів і банківської справи,
Донецький національний університет імені Василя Стуса
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5904-0758>

Томілова К.В.

магістр,
Донецький національний університет імені Василя Стуса

Yurchyshena Liudmyla

Vasyl' Stus Donetsk National University

Tomilova Kateryna

Vasyl' Stus Donetsk National University

У статті запропоновано концепцію оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів, метою якої є оцінка впливу чинників на забезпечення фінансової стійкості місцевих бюджетів та моделювання її рівня в коротко- та середньостроковій перспективі. Мета концепції реалізується з дотриманням визначених принципів, містить завдання, інформаційне забезпечення та методи оцінки. Проаналізовано склад, структуру доходів і видатків місцевих бюджетів Вінницької області в динаміці, їх фінансове збалансування, виявлено скорочення темпів приросту доходів відносно видатків, що в 2018–2019 рр. призвело до нарощування дефіциту місцевого бюджету. Здійснено оцінку фінансової стійкості місцевих бюджетів Вінницької області й України за коефіцієнтним методом аналізу, наведено алгоритм побудови механізму моделювання впливу чинників та визначення прогностичних показників фінансової стійкості, здійснено практичну апробацію за даними місцевих бюджетів Вінницької області.

Ключові слова: місцеві бюджети, доходи місцевих бюджетів, концепція, фінансова стійкість, кореляційно-регресійний аналіз.

В статье предложена концепция оценки финансовой устойчивости местных бюджетов, целью которой является оценка влияния факторов на обеспечение финансовой устойчивости местных бюджетов и моделирование ее уровня в кратко- и среднесрочной перспективе. Цель концепции реализуется с соблюдением определенных принципов, содержит задачи, информационное обеспечение и методы оценки. Проанализированы состав, структура доходов и расходов местных бюджетов Винницкой области в динамике, их финансовое сбалансирование, выявлено сокращение темпов прироста доходов относительно расходов, что в 2018–2019 гг. привело к наращиванию дефицита местного бюджета. Осуществлена оценка финансовой устойчивости местных бюджетов Винницкой области и Украины коэффициентным методом анализа, приведен алгоритм построения механизма моделирования влияния факторов и определения прогностических показателей финансовой устойчивости, осуществлена практическая апробация по данным местных бюджетов Винницкой области.

Ключевые слова: местные бюджеты, доходы местных бюджетов, концепция, финансовая устойчивость, корреляционно-регрессионный анализ.

The article proposes the concept of assessing the financial stability of local budgets, the purpose of which is to assess the impact of factors on ensuring the financial stability of local budgets and modeling its level in the short and medium term. The purpose of the concept is realized in compliance with certain principles, contains tasks, information support and evaluation methods. An analysis of revenues and expenditures of local budgets of Vinnytsia region, revealed an increase in the dynamics and ambiguity of growth rates, which in 2018–2019 are slowing down, and as the consequence, lead to a budget deficit. The highest growth rates in all indicators were observed in 2017, which characterizes the financial capacity of local budgets of Vinnytsia region to meet certain needs, in subsequent periods, expenditures in absolute terms increase, but the growth rate slows down. The assessment of the structure of local budget revenues in Vinnytsia region showed that the largest share is occupied by transfers and tax revenues,

other sources are insignificant. The financial stability of local budgets of Vinnytsia region and Ukraine was assessed by the coefficient method of analysis, which revealed that the level of financial stability of local budgets of Ukraine is higher in almost all indicators, indicating incomplete use of reserve potential of local budgets of Vinnytsia region and growth of their financial capacity. The article presents an algorithm for constructing a mechanism for modeling the influence of factors and determining the forecast indicators of financial stability. Correlation-regression analysis was performed, a multifactor regression equation was constructed, where local budget revenues excluding transfers were chosen as a resultant indicator. The correlation coefficients were evaluated in relation to the density of the relationship between the factors and the performance indicator, and the most influential ones were selected. The adequacy of the model is assessed. The schedule of linear forecast and forecast according to the equation of multifactor regression of local budgets of Vinnytsia region is constructed, which confirmed the relevance of calculations.

Key words: local budgets, local budget revenues, concept, financial stability, correlation-regression analysis.

Постановка проблеми. Реформа бюджетної децентралізації спрямована на посилення фінансової спроможності територіальних громад, діяльність яких пов'язана із забезпеченням економічного розвитку регіону, формуванням інвестиційно привабливого клімату, достатніх обсягів доходів місцевих бюджетів, їх раціонального використання. Проте неоднозначність підходів учених та відсутність методички оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів на державному рівні потребують розроблення концептуального підходу до її оцінки. Вплив реформи бюджетної децентралізації на фінансову стійкість місцевих бюджетів доцільно оцінювати за результатами комплексного аналізу їхніх доходів і витрат, визначенням впливу чинників та моделюванням їх прогнозу. Результати аналізу є інструментом прийняття рішень для органів місцевого самоврядування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів досліджується у працях як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Теоретико-методологічні та практичні аспекти оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів досліджували такі вчені, як Л.А. Костирко, Н.Ю. Велентейчик, Н.А. Степанюк, Н.А. Антонюк, Н.М. Крукевич, Л.Г. Шемаєва та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість публікацій у даному напрямі, залишаються недостатньо дослідженими проблема концептуального підходу до оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів, практичні аспекти оцінки та моделювання впливу чинників на доходи місцевих бюджетів.

Постановка завдання. Метою статті є розроблення концепції оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів, їх оцінка на прикладі місцевих бюджетів Вінницької області, побудова алгоритму планування доходів місцевих бюджетів за результатами кореляційно-регресійної моделі та його апробація.

Виклад основного матеріалу дослідження. Чинниками досягнення фінансової спроможності місцевих бюджетів є формування бізнес-клімату території, розширення діяльності бізнес-утворень, що зумовлює зростання кількості робочих місць, доходів населення, збільшення

податкових надходжень до місцевих бюджетів, формування сприятливої соціальної інфраструктури. Нині зазначені чинники спонукають органи місцевого самоврядування до пошуку резервів нарощування доходної бази місцевих бюджетів, поліпшення ефективності адміністрування податків і зборів, формування оптимальної структури управлінського апарату, моніторингу питань ефективності й раціональності витрачання бюджетних коштів, оцінки економічного та соціального ефекту.

Фінансовий аспект бюджетної децентралізації викликає необхідність розроблення концептуального підходу до оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів України, в основу якого закладено певні принципи формування, мета, завдання, інформаційне забезпечення та відповідні методи оцінки, що є доцільними для досягнення поставленої мети (рис. 1).

Запропонована концепція оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів базується на основоположних принципах, визначених у Бюджетному кодексі України [1], а саме:

- єдності щодо використання органами місцевого самоврядування єдиної правової, регуляторної бази в процесі формування місцевих бюджетів, застосування бюджетної класифікації та єдиного порядку виконання бюджетів;
- збалансованості за збалансування планових доходів і витрат;
- гнучкості щодо корегування місцевих бюджетів у коротко- та середньостроковій перспективі;
- самостійності – визначає, що органи місцевого самоврядування відповідно до їхніх повноважень несуть відповідальність за створення умов щодо наповнення бюджетів, їх розгляду, затвердження і визначення напрямів використання коштів місцевих бюджетів відповідно до чинного законодавства України;
- повноти – визначає, що формування місцевих бюджетів здійснюється за рахунок усіх можливих надходжень та витрат, визначених як на державному, так і на місцевому рівні;
- ефективності та результативності – передбачає, що місцеві бюджети на всіх стадіях розроблення і реалізації повинні бути спрямовані на розвиток територіальних громад, забезпечуючи благоустрій територій, інноваційний розвиток,

Рис. 1. Концепція оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів

Джерело: побудовано авторами

ефективність використання бюджетних коштів, якісне надання публічних послуг, досягнення економічних і соціальних показників розвитку за мінімального обсягу бюджетного фінансування з дотриманням системи цінностей;

– обґрунтованості – передбачає, що бюджетні показники плануються на основі реальних показників макроекономічного і соціального розвитку, використовуючи науково обґрунтовані методики і правила їх розрахунку;

– публічності і прозорості – визначає, що органи місцевого самоврядування повинні вчас-

но оприлюднювати інформацію щодо бюджетної політики, порядку складання, затвердження і виконання місцевого бюджету.

Ураховуючи вищезазначені принципи, визначено мету концепції, що полягає в оцінці впливу чинників на забезпечення фінансової стійкості місцевих бюджетів та моделювання її рівня в коротко- та середньостроковій перспективі.

Досягнення поставленої мети можливо шляхом поступового виконання завдань, визначених на рис. 1.

Як інформаційне забезпечення для вирішення поставлених завдань використовують дані Державного комітету статистики України, Міністерства фінансів України, Державного казначейства України, вебпортал «Децентралізація», сайти обласних державних адміністрацій, інші публічні вебресурси, де оприлюднюється інформація щодо доходів і витрат місцевих бюджетів.

Оцінка фінансової стійкості місцевих бюджетів здійснюється за такими методами аналізу:

– ретроспективний аналіз спрямований на визначення тенденцій зміни показників фінансової стійкості в динаміці, виявлення позитивних і негативних змін показників;

– порівняльний аналіз застосовується для порівняння характеристик доходів і витрат декількох місцевих бюджетів, які повинні мати схожі економічні й соціальні характеристики, їх співвідношення у вертикальному (декількох місцевих бюджетів, об'єднаних територіальних громад) і горизонтальному (у межах одного) вимірах;

– метод коефіцієнтів застосовується для розрахунку показників, що характеризують фінансову стійкість;

– інтегральний аналіз включає розрахунок системи коефіцієнтів, які розподіляються за групами, для кожного коефіцієнта визначається ваговий коефіцієнт, потім розраховується інтегральний показник групи, сума яких формує інтегральний показник фінансової стійкості місцевих бюджетів [3; 4];

– факторний аналіз використовується для визначення ступеня впливу факторів на результативний показник, дає можливість виявити найбільш впливові чинники, побудувати факторну модель і виявити причинно-наслідкові взаємозв'язки між показниками [3, с. 75];

– трендовий аналіз застосовують для визначення прогнозних значень місцевих бюджетів на основі тенденцій минулих періодів;

– рейтинговий метод оцінки застосовується для порівняння рівня фінансової стійкості місцевих бюджетів України на основі визначення ключових показників і методик до визначення рейтингу;

– прогнозування передбачає визначення прогнозних значень доходів і витрат місцевих бюджетів, оцінки рівня їх фінансової стійкості в коротко- та середньостроковому періоді [3, с. 75];

– кореляційно-регресійний аналіз спрямований на визначення числових характеристик причинно-наслідкових зв'язків, визначення тісноти зв'язку чинників, вибір найбільш значущих, оцінка адекватності моделі визначеним параметрам, установлення аналітичної залежності та визначення рівняння регресії.

Організацію бюджетного процесу на місцевому рівні розглянемо на прикладі місцевих бюджетів Вінницької області за статистичними даними [5; 6], щоб оцінити їх виконання за основними статтями бюджету (табл. 1).

Аналіз доходів місцевих бюджетів Вінницької області показує, що у цілому доходи зросли на 54%, з 14 304,4 млн грн у 2016 р. до 22 033,6 млн грн у 2019 р., такі зміни відбулися за рахунок зростання податкових надходжень за період дослідження на 97,6%, до 9330 млн грн.

Неподаткові надходження характеризуються неоднозначними темпами росту. Так, у 2018 р. відбулося їх зростання на 494 млн грн, до 1 330,2 млн грн, проте протягом 2018–2019 рр. відбувається скорочення надходжень відносно 2017 р. та незначний приріст на 1,1% у 2019 р. відносно 2018 р. Суттєво зменшилися офіційні трансферти від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ – на 87,2% протягом 2016–2019 рр., з 11,7 до 1,5 млн грн, найбільше скорочення відбулося в 2019 р. – на 89,2%.

Таблиця 1

Динаміка доходів місцевих бюджетів Вінницької області, млн грн

Доходи	Роки/млн грн				Темп приросту, %	
	2016	2017	2018	2019	2016	2018
Податкові надходження	4722,6	6780,8	7972,7	9330,0	97,6	17,0
Неподаткові надходження	836,2	1330,2	1196,5	1209,5	44,6	1,1
Доходи від операцій із капіталом	62,9	82,7	112,7	229,7	265,2	103,8
Офіційні трансферти від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	11,7	9,7	13,9	1,5	-87,2	-89,2
Цільові фонди	18	21,7	28,9	31,6	75,6	9,3
Офіційні трансферти від органів державного управління	8653	12390	13509,2	11231,3	29,8	-16,9
у тому числі:						
дотації	341,9	1084,6	1080,3	1051,6	207,6	-2,7
субвенції	8311	11305,5	12428,9	10179,8	22,5	-18,1
Всього доходів	14304,4	20615,1	22833,9	22033,6	54,0	-3,5

Джерело: розраховано за даними [5; 6]

Доходи від операцій із капіталом зросли на 265,2%, з 62,9 до 229,7 млн грн, зберігаючи постійну тенденцію до зростання. Офіційні трансферти від органів державного управління протягом 2016–2018 рр. мали тенденцію до зростання, переважно за рахунок субвенції, проте в 2019 р. відбулося скорочення офіційних трансфертів на 16,9%, у т. ч. за рахунок дотацій – на 2,7% і субвенцій – на 18,1%.

Структура доходів місцевих бюджетів Вінницької області в 2016–2019 рр. формується переважно за рахунок офіційних трансфертів від органів державного управління, питома вага яких має тенденцію до зменшення у цілому на 10%, з 60,5% до 51%, переважно за рахунок субвенцій, частка яких коливається в межах 58,1–46,2% та дотацій – у межах 5%. Зменшення питомої ваги зазначених статей доходу

компенсується за рахунок податкових надходжень, частка яких у доходах бюджету зростає майже на 10% за період дослідження, з 33,0% до 42,3%. Частка неподаткових надходжень у структурі доходів місцевих бюджетів Вінницької області становить 5–6,5% і має незначні коливання – плюс/мінус 0,5%. Усі інші складники доходів становлять менше 1% (рис. 2).

Отже, реалізація реформи децентралізації позитивно впливає на зростання податкової спроможності громад і розширення ресурсного потенціалу.

У цілому видатки місцевих бюджетів Вінницької області з урахуванням міжбюджетних трансфертів у 2019 р. скоротилися на 2,6% відносно 2018 р. і становили 22 324,3 млн грн за рахунок скорочення видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення на 37,4%, фінансування

Таблиця 2

Структура доходів місцевих бюджетів Вінницької області

Доходи	Роки				Абсол. відхилення, (+,-) 2019 р. до	
	2016	2017	2018	2019	2016	2018
Податкові надходження	33,0	32,9	34,9	42,3	9,3	7,4
Неподаткові надходження	5,8	6,5	5,2	5,5	-0,4	0,2
Доходи від операцій з капіталом	0,4	0,4	0,5	1,0	0,6	0,5
Офіційні трансферти від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	0,1	0,0	0,1	0,0	-0,1	-0,1
Цільові фонди	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
Офіційні трансферти від органів державного управління	60,5	60,1	59,2	51,0	-9,5	-8,2
у тому числі:						
дотації	2,4	5,3	4,7	4,8	2,4	0,0
субвенції	58,1	54,8	54,4	46,2	-11,9	-8,2
Всього доходів	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0

Джерело: розраховано за даними [5; 6]

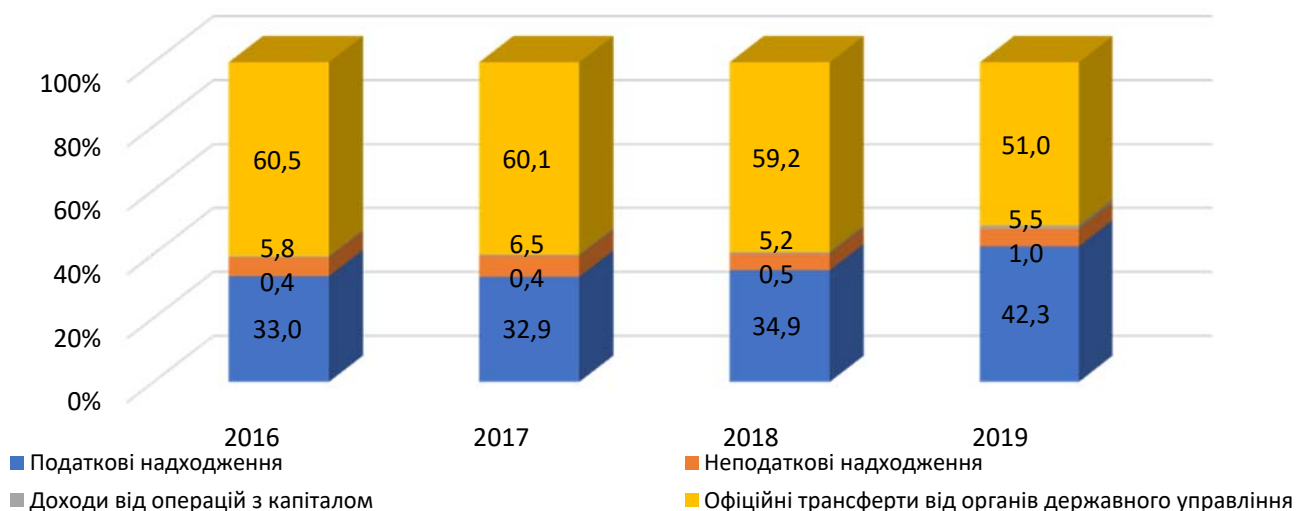

Рис. 2. Структура доходів місцевих бюджетів Вінницької області

іншої діяльності – на 6,8%. Поряд зі скороченням фінансування соціальної сфери в 2019 р. зросли видатки на державне управління – на 21,5% і становили 1 576,1 млн грн, фізичну культуру і спорт – на 44,1% (до 292,5 млн грн), житлово-комунальне господарство – на 46,7% (до 1 197,1 млн грн).

Видатки на державне управління в абсолютному значенні зростають у 2016–2019 рр. з 573,6 до 1 576,1 млн грн, але при цьому скорочуються кожного року темпи приросту – на 10–20%. Такі ж тенденції притаманні видаткам на освіту, що у цілому зросли майже в два рази

і становлять у 2019 р. 7 492 млн грн, проте сповільнюються темпи приросту за період дослідження на 30%. Найвищі темпи приросту по всіх показниках спостерігалися у 2017 р., що характеризує фінансову спроможність місцевих бюджетів Вінницької області задовольняти певні потреби, у наступні періоди видатки в абсолютних значеннях зростають, проте темпи приросту сповільнюються.

Оцінка структури видатків місцевих бюджетів Вінницької області показує, що найбільшу частку займають видатки на освіту, що зросли з 26,6%

Таблиця 3

Динаміка видатків місцевих бюджетів Вінницької області

Показник	Роки				Темп приросту, %		
	2016	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Державне управління	573,6	895,0	1297,4	1576,1	56,0	45,0	21,5
Освіта	3684,2	5342,1	6657	7492	45,0	24,6	12,5
Охорона здоров'я	2365,0	3584,0	3646	3607	51,5	1,7	-1,1
Соціальний захист та соціальне забезпечення	4768,0	6327,7	6513,1	4075,7	32,7	2,9	-37,4
Культура і мистецтво	438,8	581,1	523,4	565,6	32,4	-9,9	8,1
Фізична культура і спорт	118,0	161,0	203,0	292,5	36,4	26,1	44,1
Житлово-комунальне господарство (ЖКГ)	464,9	778,5	815,8	1197,1	67,5	4,8	46,7
Економічна діяльність	1123,9	1896,4	2761,3	2942,0	68,7	45,6	6,5
Інша діяльність	176,9	351,9	270,2	251,7	98,9	-23,2	-6,8
Разом видатків	13713,3	19917,7	22687,7	22000,3	45,2	13,9	-3,0
Міжбюджетні трансферти	116,9	166,6	232,5	324,0	42,5	39,6	39,4
Всього видатків	13830,3	20084,2	22920,3	22324,3	45,2	14,1	-2,6
Кредитування	16,2	38,3	20,6	24,2	136,4	-46,2	17,5
Профіцит/дефіцит	457,9	502,7	-107	-314,8	9,8	-121,3	194,2

Джерело: розраховано за даними [5; 6]

Таблиця 4

Структура видатків місцевих бюджетів Вінницької області

Показник	Роки				Абсол. відхилення, (+,-) 2019 р. до 2018	
	2016	2017	2018	2019	2016	2018
Державне управління	4,1	4,5	5,7	7,1	2,9	1,4
Освіта	26,6	26,6	29,0	33,6	6,9	4,5
Охорона здоров'я	17,1	17,8	15,9	16,2	-0,9	0,3
Соціальний захист та соціальне забезпечення	34,5	31,5	28,4	18,3	-16,2	-10,2
Культура і мистецтво	3,2	2,9	2,3	2,5	-0,6	0,2
Фізична культура і спорт	0,9	0,8	0,9	1,3	0,5	0,4
ЖКГ	3,4	3,9	3,6	5,4	2,0	1,8
Економічна діяльність	8,1	9,4	12,0	13,2	5,1	1,1
Інша діяльність	1,3	1,8	1,2	1,1	-0,2	-0,1
Разом видатків	99,2	99,2	99,0	98,5	-0,6	-0,4
Міжбюджетні трансферти	0,8	0,8	1,0	1,5	0,6	0,4
Всього видатків	100,0	100,0	100,0	100,0	0	0

Джерело: розраховано за даними [5; 6]

у 2016 р. до 33,6% у 2019 р. Видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення скорочуються з 34,5% у 2016 р. до 18,3% у 2019 р., у цілому на 16,2%. Приблизно на одному рівні знаходяться видатки на охорону здоров'я і становлять 16–18%, зростають частка видатків на державне управління на 3%, з 4,1% у 2016 р. до 7,1% у 2019 р., та частка видатків на економічну діяльність – з 8,1% у 2016 р. до 13,2% у 2019 р., незначних коливань зазнають видатки на житлово-комунальне господарство – 3,4–5,4%. Усі інші складники видатків місцевих бюджетів Вінницької області є незначними і становлять менше 2%.

Порівняння доходів і видатків місцевих бюджетів Вінницької області, включаючи кредитування, показує їх фінансове збалансування (рис. 3).

У 2016–2017 рр. спостерігається профіцит бюджету в розмірі 457,9 і 502,7 млн грн відповідно, проте скорочення темпів приросту доходів порівняно з видатками, потребами на місцях зумовило формування в наступних періодах дефіциту місцевого бюджету, обсяг якого стрімко зріс з -107 млн грн у 2018 р. до -314,8 млн грн у 2019 р., що негативно вплинуло на фінансову стійкість місцевих бюджетів Вінницької області.

Коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості місцевих бюджетів, спрямований на визначення рівня бюджетної забезпеченості та фінансової самостійності [7, с. 123; 8, с. 85–86], доцільно здійснювати в порівнянні у цілому по Україні та Вінницькій області (табл. 5).

Коефіцієнт бюджетного покриття місцевих бюджетів Вінницької області в 2016–2018 рр. становив 0,41–0,48, це свідчить про те, що лише 41% і 48% видатків покриваються доходами. Якщо порівнювати у цілому по місцевих бюджетах України, то показник є дещо вищим і становить 0,49–0,53, отже, діяльність органів місцевого самоврядування Вінницької області по-

винна бути спрямована на нарощування доходів, виявлення потенційних джерел поповнення бюджету та створення сприятливого інвестиційного та бізнес-клімату області.

Показник стабільності доходної частини місцевих бюджетів у цілому по Україні є вищим на 0,2 відносно місцевих бюджетів Вінницької області і становить 0,75–1,04, протягом 2016–2019 рр. є відносно стабільним, змінюючись на $\pm 0,04$, проте у 2019 р. зріс до 0,83, що означає зростання частки податкових надходжень у місцевих бюджетах. Значення даного показника для місцевих бюджетів Вінницької області є нижчим і становить 0,55 у 2016–2017 рр., 0,59–0,83 – у 2018–2019 рр., що характеризує зростання частки податкових надходжень, але порівняно зі значенням у цілому по Україні є резерви щодо нарощування частки податкових надходжень.

Коефіцієнт стійкості бюджету показує відношення міжбюджетних трансфертів до суми власних і закріплених доходів, за рекомендованого значення менше 0,3 даний показник є значно вищим для місцевих бюджетів України і становить 1,14–0,87 за 2016–2019 рр із відхиленням -0,28. Щодо місцевих бюджетів Вінницької області, то значення є вищим і знаходиться на рівні 1,53–1,04 за 2016–2018 рр., а це означає, що міжбюджетні трансферти з державного бюджету займають значне місце у фінансуванні місцевих бюджетів. Такі висновки підтверджуються показником бюджетної залежності, що по місцевих бюджетах України становить 0,53–0,46, місцевих бюджетах Вінницької області – 0,6–0,51 за рекомендованого значення 0,2.

Щодо структури трансфертів, що передаються в місцеві бюджети, то тут переважають субвенції, питома вага яких становить 0,96–0,9 із незначною тенденцією до зниження,

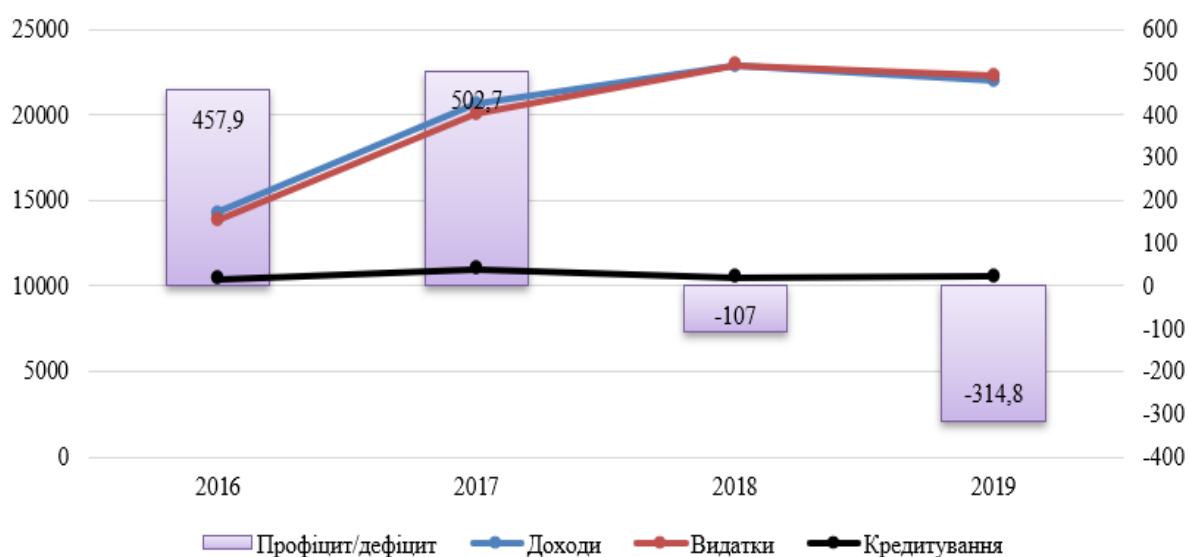

Рис. 3. Динаміка дефіциту/профіциту місцевих бюджетів Вінницької області, млн грн

Таблиця 5

Коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості місцевих бюджетів

Показники	Роки				Абсол. відхилення, (+,-) 2019 р. від	
	2016	2017	2018	2019	2016	2018
<i>Місцеві бюджети Вінницької області</i>						
Коефіцієнт бюджетного покриття	0,41	0,41	0,41	0,48	0,08	0,08
Показник стабільності дохідної частини бюджету	0,55	0,55	0,59	0,83	0,28	0,24
Коефіцієнт стійкості бюджету	1,53	1,51	1,45	1,04	-0,49	-0,41
Коефіцієнт бюджетної залежності	0,60	0,60	0,59	0,51	-0,10	-0,08
Частка дотації вирівнювання у загальній сумі трансфертів	0,04	0,09	0,08	0,09	0,05	0,01
Частка субвенцій у загальній сумі трансфертів	0,96	0,91	0,92	0,91	-0,05	-0,01
Коефіцієнт бюджетної результативності	3,54	5,20	5,95	6,96	3,42	1,01
Коефіцієнт бюджетної забезпеченості населення	8,66	12,69	14,62	14,38	5,71	-0,24
<i>Місцеві бюджети України</i>						
Коефіцієнт бюджетного покриття	0,49	0,46	0,46	0,53	0,04	0,07
Показник стабільності дохідної частини бюджету	0,75	0,74	0,78	1,04	0,29	0,26
Коефіцієнт стійкості бюджету	1,14	1,19	1,13	0,87	-0,28	-0,27
Коефіцієнт бюджетної залежності	0,53	0,54	0,53	0,46	-0,07	-0,07
Частка дотації вирівнювання у загальній сумі трансфертів	0,03	0,08	0,08	0,10	0,06	0,02
Частка субвенцій у загальній сумі трансфертів	0,97	0,92	0,92	0,90	-0,06	-0,02
Коефіцієнт бюджетної результативності	4,00	5,40	6,23	7,19	3,19	0,96
Коефіцієнт бюджетної забезпеченості населення	8,21	11,68	13,50	13,57	5,35	0,07

Джерело: розраховано за даними [5; 6]

дотації займають незначну питому вагу і становлять до 1% як у місцевих бюджетах Вінницької області, так і в цілому по Україні.

Рівень забезпеченості фінансовими ресурсами на душу населення характеризує коефіцієнт бюджетної результативності (рис. 4), який є нижчим для місцевих бюджетів Вінницької області (3,54–6,96 тис грн на одну особу) порівняно з місцевими бюджетами України (0,46–0,24 тис грн на одну особу).

Коефіцієнт бюджетної забезпеченості населення характеризує середньодушовий рівень видатків місцевих бюджетів України і становить 8,21–13,57 тис грн на одну особу, для місцевих бюджетів Вінницької області даний показник вищий на 1%.

Для дослідження впливу чинників на фінансову стійкість місцевого бюджету доцільно застосувати результати кореляційно-регресійного аналізу, що спрямований на визначення впливових факторів, вибір і побудову багатфакторної моделі, визначення реалістичного прогнозу зміни фінансової стійкості місцевих бюджетів.

Алгоритм побудови механізму моделювання впливу чинників та визначення прогнозних показників фінансової стійкості наведено на рис. 5.

Для побудови кореляційно-регресійної моделі фінансової стійкості місцевих бюджетів

Вінницької області як результативний показник вибрано доходи місцевих бюджетів Вінницької області (без трансфертів) та множини чинників, що впливають на результативний показник.

На першому етапі було включено 14 чинників, які впливають на доходи місцевого бюджету та коефіцієнти фінансової стійкості, що використовувалися для розрахунку інтегрального показника (податкові надходження (X1), неподаткові надходження (X2), цільові фонди (X3), доходи від операцій із капіталом (X4), профіцит/дефіцит МБ (X5), середня чисельність населення за рік, тис осіб (X6), коефіцієнт дефіцитності місцевого бюджету (X7), коефіцієнт бюджетного покриття (X8), коефіцієнт стійкості бюджету (X9), коефіцієнт загальної податкової стійкості (X10), коефіцієнт бюджетної залежності (X11), коефіцієнт податкової самостійності (X12), податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості (X13), внутрішні податки на товари та послуги (X14).

Використовуючи програму Microsoft Excel, вкладку «Аналіз даних», було розраховано коефіцієнти кореляції, що показують щільність взаємозв'язку між результативним показником і впливовими чинниками, за результатами якого було відсіяно фактори, що мають негативне значення та обернений взаємозв'язок (X2, X6, X7, X9, X11); щільний зв'язок (X1, X3, X13),

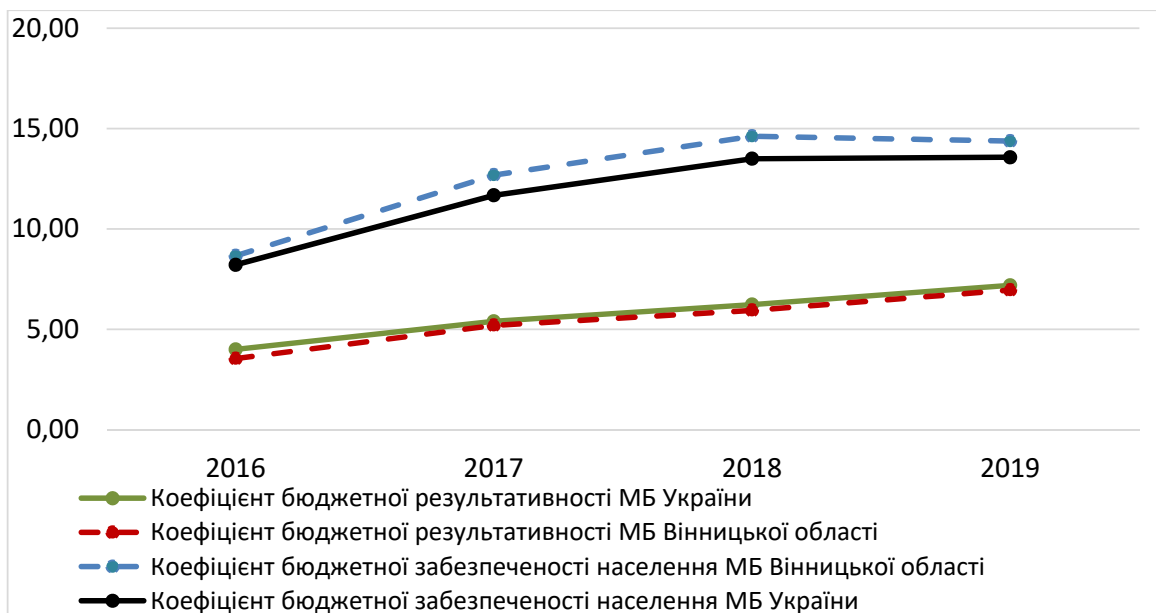

Рис. 4. Коефіцієнт бюджетної результативності місцевих бюджетів Вінницької області і місцевих бюджетів України

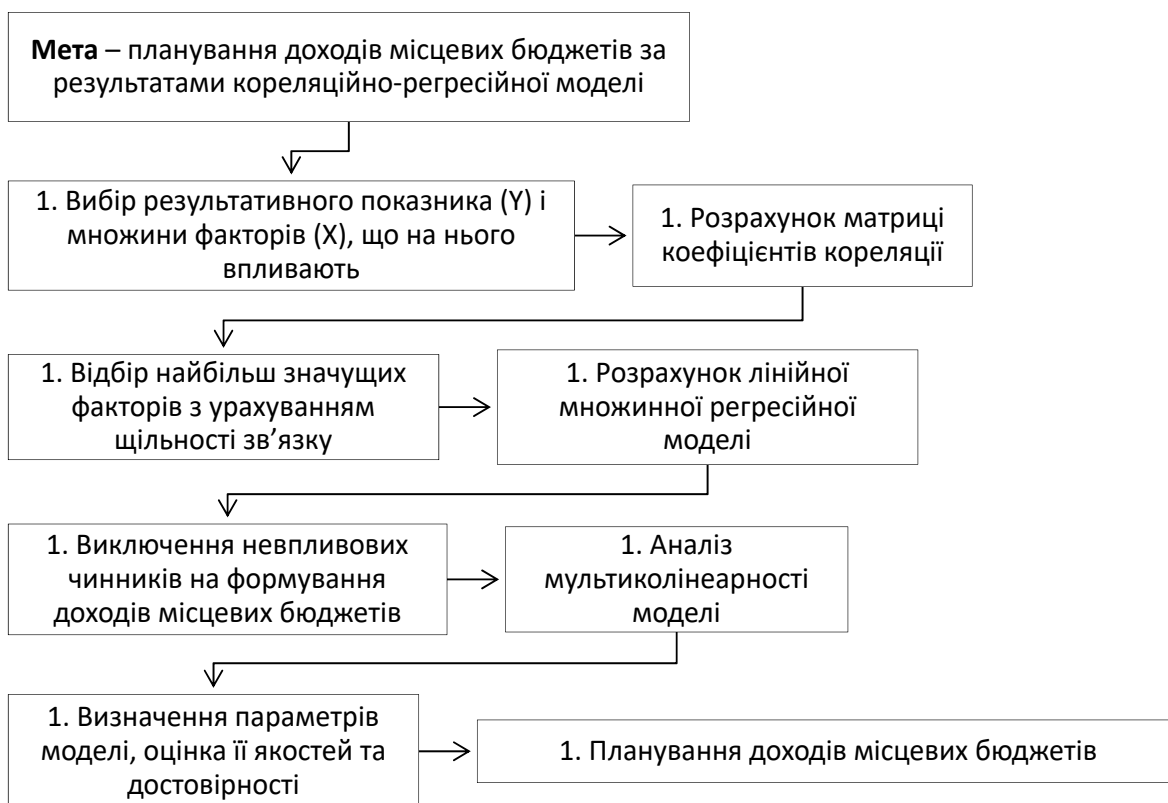

Рис. 5. Алгоритм планування доходів місцевих бюджетів за результатами кореляційно-регресійної моделі

наближений до 1, і фактори, за якими регресійна модель була неадекватна (X8, X10, X12).

На наступному етапі розраховано кореляційний зв'язок із показником «бюджетні доходи» (без урахування трансфертів) і чинниками, що

на нього впливають (X1, X5, X9), у новій інтерпретації X1, X2, X3, додано ще один період дослідження (2015–2019 рр.).

За результатами розрахунку в кореляційній матриці спостерігається щільний зв'язок із

Таблиця 6

Результати кореляційної матриці

Показник	Y	X1	X2	X3
Бюджетні доходи (без трансфертів) (Y)	1			
Неподаткові надходження (X1)	0,8888779	1		
Доходи від операцій з капіталом (X2)	0,6936133	0,3555771	1	
Внутрішні податки на товари та послуги (X3)	0,9197574	0,9155106	0,391049	1

вибраними чинниками, найбільший вплив на зростання доходів місцевих бюджетів Вінницької області справляють внутрішні податки на товари та послуги використання інших природних ресурсів (X3), що становить 0,92, далі – неподаткові надходження (X1) – 0,889 та доходи від операцій з капіталом (X2) – 0,694.

Побудова регресійної моделі (Microsoft Excel – Аналіз даних – Регресія) дала можливість оцінити адекватність моделі за даними регресійної статистики: множинний R = 0,99585, R-квадрат = 0,99172, нормований R-квадрат = 0,96686, стандартна похибка = 514,24, спостережень – 5 років. Результати регресійного аналізу наведено в табл. 7.

Оцінку надійності рівня регресії і тисноту зв'язку показує F-критерій Фішера, який становить 39,9, ймовірність отримати значення F-критерію Фішера становить 0,116 і не перевищує допустиме значення 5%, що підтверджує результативність сформованої моделі під впливом визначених факторів.

Розраховані коефіцієнти для факторів X2 і X3 визначені в межах 95%. Так, для X2 коефіцієнт становить 17,0, а це означає, що він з імовірністю 95% знаходиться в межах -37,08–71,09, а коефіцієнт X3 знаходиться в межах -72,38–101,93.

За результатами розрахунків було отримано рівняння багатофакторної регресії, де Y (перетин) = -3121,62, X1 = 2,76, X2 = 17, X3 = 14,73:

$$y = -3121,62 + 2,76 x_1 + 17x_2 + 14,78x_3, \quad (1)$$

де y – доходи місцевого бюджету Вінницької області без урахування трансфертів; x_1 – неподаткові надходження; x_2 – доходи від операцій із капіталом;

x_3 – внутрішні податки на товари та послуги.

Отже, відповідно до даної моделі, можна визначити такий вплив факторів:

– зростання неподаткових надходжень на 1 млн грн призведе до зростання доходів місцевого бюджету Вінницької області без урахування трансфертів на 2,76 млн. грн;

– зростання доходів від операцій з капіталом на 1 млн грн призведе до зростання доходів місцевого бюджету Вінницької області без урахування трансфертів на 17 млн грн;

– зростання внутрішніх податків на товари та послуги на 1 млн грн призведе до зростання доходів місцевого бюджету Вінницької області без урахування трансфертів на 14,78 млн грн.

Використовуючи функцію лінійного прогнозу в Excel, було здійснено прогноз на 2020–2023 рр. результативного показника, бюджетних доходів місцевих бюджетів Вінницької області без трансфертів і чинників, що на нього впливають. Розраховано прогнозні значення доходів місцевих бюджетів Вінницької області, використовуючи запропоноване рівняння багатофакторної регресії (1). Графічно результати представлено на рис. 8.

Отже, даний графік ілюструє співпадіння прогнозних показників доходів місцевих бюджетів Вінницької області, визначених лінійним методом прогнозування та прогнозу з використанням рівняння регресії, що на 99,6% підтверджує можливість її застосування на практиці.

Висновки. За результатами дослідження було запропоновано концептуальний підхід до оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів, здійснено оцінку фінансової стійкості місцевих бюджетів на основі аналізу доходів і видатків бюджету. Визначено, що нині у структурі дохо-

Таблиця 7

Результати регресійного аналізу

Показник	Коефіцієнти	Стандартна похибка	t-статистика	P-Значення	Нижнє 95%	Верхнє 95%
Y-перетин	-3121,62	1126,97	-2,77	0,22	-17441,13	11197,89
Неподаткові надходження (X1)	2,76	2,11	1,31	0,42	-24,09	29,60
Доходи від операцій з капіталом (X2)	17,00	4,26	3,99	0,16	-37,08	71,09
Внутрішні податки на товари та послуги (X3)	14,78	6,86	2,15	0,28	-72,38	101,93

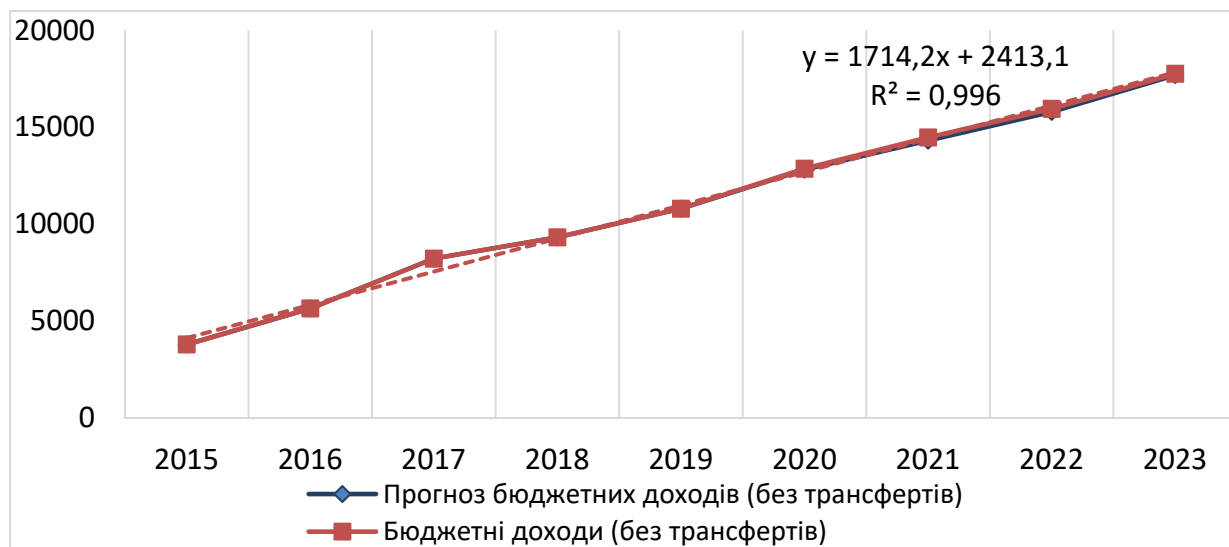

Рис. 8. Прогнозування доходів місцевого бюджету Вінницької області

дів місцевих бюджетів значне місце займають трансферти і податкові надходження. Протягом 2018–2019 рр. відбулося зниження фінансової спроможності місцевих бюджетів, що підтверджується показником дефіциту бюджету. Визначено алгоритм планування доходів міс-

цевих бюджетів за результатами кореляційно-регресійної моделі та здійснено його апробацію. Щодо перспектив подальших розвідок у даному напрямі, то вони спрямовані на рейтингову оцінку фінансової стійкості місцевих бюджетів України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 04.01.2021).
2. Департаменту фінансів Вінницької обласної державної адміністрації : вебсайт. URL: <https://cutt.ly/fjffzON> (дата звернення: 24.12.2020).
3. Степанюк Н.А. Методики оцінки фінансової стійкості бюджетів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2018. Вип. 18. Ч. 3. С. 73–77. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/18_3_/17.pdf (дата звернення: 04.01.2021).
4. Костирко Л.А., Велентейчик Н.Ю. Механізм регулювання міжбюджетних відносин в Україні: пріоритети, інструменти, перспективи : монографія. Сєверодонецьк : СНУ ім. В. Даля, 2016. 280 с.
5. Бюджет України 2017 : статистичний збірник. Відділ статистики державних фінансів Департаменту державного бюджету Міністерства фінансів України. Київ, 2018. С. 308.
6. Бюджет України 2019 : статистичний збірник. Відділ статистики державних фінансів Департаменту державного бюджету Міністерства фінансів України. Київ, 2020. С. 298.
7. Костирко Л.А., Велентейчик Н.Ю. Методичні засади комплексного аналізу фінансової стійкості місцевих бюджетів. *Фінансовий простір*. 2016. № 1. С. 83–92. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2016_1_13 (дата звернення: 28.12.2020).
8. Антонюк Н.А., Крукевич Н.М. Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості бюджетів. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2018. Вип. 19. С. 10–17. URL: <http://doi.org/10.5281/zenodo.2631422>.
9. Шемаєва Л.Г. Проблеми та перспективи зміцнення стійкості фінансової системи України. *Фінанси України*. 2020. № 5. С. 119–125.

REFERENCES:

1. Bjudzhetnyj kodeks Ukrajinjy. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (accessed 04 January 2021).
2. Departamentu finansiv Vinnycjkoji oblasnoji derzhavnoji administraciji: veb-sajt. Available at: <https://cutt.ly/fjffzON> (accessed 24 December 2020).
3. Stepaniuk N.A. (2018) Metodyky otsinky finansovoi stiikosti biudzhetiv [Methods for assessing the financial stability of budgets]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia Mizhnarodni*

ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo (electronic journal), vol. 18, no. 3, pp. 73–77. Available at: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/18_3_2018ua/17.pdf (accessed 04 January 2021).

4. Kostyrko L.A., Velenteichyk N.Yu. (2016) *Mekhanizm rehulivannia mizhbiudzhethnykh vidnosyn v Ukraini: priorytety, instrumenty, perspektyvy* [The mechanism of regulation of interbudgetary relations in Ukraine: priorities, tools, prospects]. Sievierodonetsk: vyd-vo SNU im. V. Dalia. (in Ukrainian)

5. Viddil statystyky Derzhavnykh finansiv Departamentu derzhavnoho biudzhetu Ministerstva finansiv Ukrainy (2018) *Statystychnyi zbirnyk: «Biudzheth Ukrainy 2017»* [Statistical publication «Budget of Ukraine 2017»], Kyiv.

6. Viddil statystyky Derzhavnykh finansiv Departamentu derzhavnoho biudzhetu Ministerstva finansiv Ukrainy (2020) *Statystychnyi zbirnyk: «Biudzheth Ukrainy 2017»* [Statistical publication «Budget of Ukraine 2019»], Kyiv.

7. Kostyrko L.A., Velenteichyk N.Yu. (2016) *Metodychni zasady kompleksnoho analizu finansovoi stiikosti mist-sevykh biudzhethiv* [Methodical bases of the complex analysis of financial stability of local budgets]. *Finansovyi prostir (electronic journal)*, no. 1, pp. 83–92. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2016_1_13 (accessed 28 December 2020).

8. Antoniuk N.A., Krukevych N.M. (2018) *Metodychni pidkhody do otsinky finansovoi stiikosti biudzhethiv* [Methodical approaches to assessing the financial stability of budgets]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava. Serii ekonomichna. Serii yurydychna: zb. nauk.* Pr. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniki, vol. 19, pp. 10–17.

9. Shemaieva L.H. (2020) *Problemy ta perspektyvy zmitsnennia stiikosti finansovoi systemy Ukrainy* [Problems and prospects of strengthening the stability of the financial system of Ukraine]. *Finansy Ukrainy*, vol. 5, pp. 119–125.